

2000 -

НЕНАСИЛЬСТВО, РІВНІСТЬ, ЗЛАГОДА, СПІВПРАЦЯ

Спільна акція

Всеукраїнської асоціації уповноваженої освіти і комунікацій,

Інформаційно-консультативного жіночого центру, 252033, Київ, Саксаганського, 12А/11

жіночого центру “Спадщина”, 253068, Київ, Княжий Затон, 15/76

жіночого центру “Твій шанс”, 329810, Миколаївська область, Первомайськ, Грушевського, 1

Інформаційного жіночого центру Закарпаття, Ужгород, Берчені, 21

молодіжного руху за гендерну рівність “Вперед”, 252033, Київ, Саксаганського, 12А/11

молодіжного об’єднання за гендерну рівність “Легіт”, Ужгород, Берчені, 21

центр “Жіноча ініціатива”, 333053, Сімферополь, Мате Залки, 7-Ж/60

ПЕРШИЙ КРОК – мій перший крок для досягнення мети 2000.

ФОРМА ПОДАЧІ ПЕРШОГО КРОКУ:

ім’я

вік

заняття

місце проживання

моя конкретна дія в цьому році для досягнення мети 2000 це –

- письмові історії
- малюнки
- фото
- вірші і пісні
- вжиткове мистецтво
- вистави
- тощо

ВИМОГИ:

- базуються на етиці НЕНАСИЛЬСТВА (спрямовані на себе або в манері “не примусу” на громаду в цілому)
- поважають принципи РІВНОСТІ (недискримінації на різних засадах, зокрема, на підставі раси, національності, статі, відмінних можливостей, віку тощо)
- сприяє ЗЛАГОДІ в суспільстві (використання навичок і принципів успішної комунікації)
- посилюють СПІВПРАЦЮ (як на індивідуальному, так і на суспільному рівні)

КОЖЕН КРОК БУДЕ ЗАНУМЕРОВАНО, ТОМУ ПАМ’ЯТАЙТЕ, ЩО...

- мільйони кроків з Північного до Південного полюса
- мільйони кроків навколо екватора
- тисячі кроків від Західного до Східного кордонів
- тисячі кроків від Північного до Південного кордонів
- ЛИШЕ ОДИН КРОК ДО БЛИЗЬКОЇ ТОБІ ЛЮДИНИ (БАТЬКІВ, РОДИЧІВ, РОВЕСНИКІВ, ДРУЗІВ, ВЧИТЕЛІВ, СУСІДІВ ТОЩО)

ПРИЄДНУЙТЕСЬ ДО НАШОЇ АКЦІЇ!

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОГО ЖІНОЧОГО ЦЕНТРУ ЗА 1998 РІК

СІЧЕНЬ – публікація другої книги “Українки – портрети сучасниць” Валентини Смирнової.

СІЧЕНЬ – участь у конференції “Жінки за світ без насильства і воєн”, Ростов-на-Дону, Росія.

СІЧЕНЬ – участь у Другій міжнародній зустрічі організацій-членів Жіночого консорціуму ННД-США.

Із СІЧНЯ – проведення курсів для педагогів-організаторів Шевченківського району з питань гендерної рівності та жіночих людських прав.

Із КВІТНЯ – участь у програмі “Практичне право”.

ЧЕРВЕНЬ – участь в транснаціональному семінарі з попередження торгівлі жінками, Будапешт, Угорщина.

ЧЕРВЕНЬ – участь у зустрічі коаліції жіночих організацій Центральної і Східної Європи “КАРАТ”, Братислава, Словаччина.

ЧЕРВЕНЬ – ЛИПЕНЬ – участь у конференції ООН з питань заснування Міжнародного кримінального суду, Рим, Італія.

ЛИПЕНЬ - отримання гранту від фонду “Мама Кеш” на підтримку журналу “Діалог різноманітностей”.

ЛИПЕНЬ – завершення Партнерської програми грантів з Глобальним жіночим фондом.

СЕРПЕНЬ – організація і участь у семінарі “Громадянська ініціатива в галузі жіночих людських прав” – перший кластер для п’яти країн – Грузія, Казахстан, Киргизстан, Узбекистан, Україна; жіноча мережева програма; Київ, Україна.

СЕРПЕНЬ – відкриття Київського міського центру роботи з жінками, одним із засновників якого став ІКЖЦ.

СЕРПЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ – участь в реалізації проекту з попередження насильства і збільшення обізнаності щодо цієї проблеми серед правоохоронних органів і державних структур (Донецьк, Ужгород, Севастополь).

Із ВЕРЕСНЯ – участь в спільній реалізації проекту “Громадянська ініціатива в галузі жіночих людських прав”.

ЖОВТЕНЬ – участь в зустрічі коаліції жіночих організацій Центральної і Східної Європи “КАРАТ”, Прага, Чехія.

ЖОВТЕНЬ – тренінг для тренерів на тему “Громадянська ініціатива в галузі жіночих людських прав”.

ЖОВТЕНЬ – отримання бібліотечного гранту “Сучасні гендерні студії” від Інституту відкритого суспільства.

ЛИСТОПАД – відкриття бібліотеки ІКЖЦ в Київському міському центрі роботи з жінками.

ЛИСТОПАД - участь у міжнародній конференції “Святкуючи і вимагаючи жіночі людські права”, Варшава, Польща.

ЛИСТОПАД – участь у Всеєвропейському форумі з питань ратифікації Міжнародного кримінального суду.

ГРУДЕНЬ – участь у регіональному семінарі неурядових організацій з питань підготовки регіонального звіту для форуму “Каір + 5”, Будапешт, Угорщина.

ГРУДЕНЬ - підготовка національного звіту щодо Національного механізму впровадження Платформи дій для регіонального звіту і представлення його на 43-ій сесії Комітету у справах жінок ООН.

ДІАЛОГ РІЗНОМАНІТНОСТЕЙ – вийшло шість подвійних номерів. Основні теми – жіночі людські права, попередження насильства, тренінги. Наклад – 300 примірників.

ЗА РІК

отримано 92 листи, з яких приблизно половина із-за кордону;
надано 60 консультацій, з яких приблизно третина – письмові;
отримано благодійних пожертв на суму більше двох тисяч гривень;
отримано 10 грантів, з них 7 на поїздки.

Продовжувалася співпраця з національними та іноземними організаціями.

12 березня нинішнього року Комісією зі статусу жінок нарешті був прийнятий Додатковий протокол до Конвенції ООН щодо винищення всіх форм дискримінації проти жінок (CEDAW), відомої нам як «Жіноча конвенція». Протокол посилює можливість використання цього міжнародного документу для припинення дискримінації включно з насильством проти жінок.

Додатковий протокол містить дві процедури: процедуру зв'язку для окремих жінок чи жіночих груп в плані подання скарг щодо порушення прав до Комітету з питань винищення дискримінації проти жінок, а також процедуру розслідування, яка дає право Комітету ініціювати дослідження ситуацій наглих чи систематичних порушень прав жінок. В обох випадках держави повинні приєднатися до Протоколу. Додатковий протокол буде представлений Генеральній Асамблеї ООН для прийняття цього року. А підпису, ратифікації і вступу він буде відкритий у 2000 році.

Спеціальна радниця Генерального Секретаря ООН з гендерних проблем і прогресу жінок Анжела Кінг сказала, що «прийняття Додаткового протоколу особливо важливо ще й тому, що 1999 року виповнюється двадцята річниця прийняття Конвенції щодо винищення всіх форм дискримінації проти жінок. Разом з досягненням мети універсальної ратифікації Конвенції до 2000 року, Додатковий протокол є найважливішим кроком в плані поступу урядів до реалізації жіночих людських прав».

В прес-релізі правозахисної організації «Міжнародна Амністія» подане «обережне вітання» прийняттю Протоколу, наголошуючи, що зроблено ще далеко не все для жінок, які потерпають від порушення їхніх прав. «Не зважаючи на деякі упущення, Додатковий протокол є важливим засобом, і Міжнародна Амністія працюватиме разом з іншими неурядовими організаціями для встановлення чіткого і конкретного розуміння на місцях, як він може бути використаний для захисту жіночих людських прав».

Текст Додаткового протоколу і відповідної резолюції можна знайти в Інтернеті:

<<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/adopted.htm>>

Отож, ми маємо Додатковий протокол до Конвенції з винищення всіх форм дискримінації щодо жінок. Це історична подія в розвитку жіночих прав і розвитку механізмів реалізації цих прав. Існування нового механізму подання скарг підвищить значення Жіночої конвенції і зробить її більш важливим договором в системі прав людини.

Новини щодо змісту Протоколу суперечливі. Деякі важливі речі були втрачені під час переговорів - деякі вставлені натомість.

Деякі деталі:

1. Положення - хто може подати скаргу, а також від чийого імені може бути подана скарга.

Ці з вас, хто читали про Протокол, знають, що важливий поштовх для введення статті «Положення» був з боку громадських організацій, що дозволило не обмежувати право подання скарги лише безпосередніми жертвами порушення. З нашого погляду було важливо, аби громадські організації теж могли подавати скаргу від імені жертв порушень.

Доброю новиною стало й те, що вислів «від імені» був розширений. Це означає, що скарги можуть подаватися третьою стороною, включно з громадськими організаціями, які діють від імені жертви.

Поганою новиною є те, що існує вимога згоди. Це означає, що автор скарги (в системі ООН називається «повідомленням») повинна чи повинен мати згоду жертви, інакше ця дія виправдовується.

Стаття 2 Протоколу повідомляє наступне:

Повідомлення мають бути подані окремими особами, їх групами чи від їх імені, згідно юрисдикції Держави-учасниці, з умовою, що вони є жертвами порушення будь-якого з прав, закріплених Конвенцією. У випадку, коли повідомлення подається від імені окремих осіб чи груп осіб, воно повинно бути за їх згодою, інакше ця дія виправдовується.

Громадські організації були стурбовані включенням такої вимоги щодо згоди до Протоколу. Жоден інший протокол не містить таких формулювань, хоча правила процедури згідно інших протоколів виглядають так само обережними щодо зв'язків між жертвами і авторами скарг, якщо вони не є тими самими особами і передбачається, що скарги повинні подаватися жертвою.

Громадські організації були стурбовані, що вимога згоди і виправдання дії без такої згоди може стати перешкодою перед громадськими активістками і активістами діяти від імені найвразливіших жінок, тобто тих, хто ізольовані, інколи неграмотні, а тому бояться діяти від свого власного імені. Проте, цим були стурбовані не лише неурядові організації. Цей текст не було схвалено більшістю делегацій, хоча й було погоджено. Важливо знати, що це було боляче сприйнято країнами Південної Африки - Південна Африка, Ботсвана, Зімбабве, Малаві, Гана, Лесото, Кенія, Намібія, Мавритіус, Танзанія, Замбія і Уганда. Ці держави відчували, формулювання може ускладнити доступ до Додаткового протоколу, для жінок, які не володіють правовою грамотністю і не обізнані щодо їх прав всередині власної національної юрисдикції. Вони майже «зарубали» Протокол в останню хвилину на цих підставах. Було зрозуміло, що ці країни мають краще розуміння умов вразливих жінок, ніж всі інші.

Включення цього тексту було поступкою на вимогу таких країн як Алжир, Єгипет, Індія, Китай, Куба, Пакистан.

Канадські громадські організації були стурбовані, тому що згідно національного законодавства їх країни, інша особа, а не жертва, має право подавати скарги від імені жертви у чисельній кількості випадків без виправдання дії, якщо така згода відсутня. Канадський акт з прав людини дозволяє особі подавати скаргу щодо існуючої практики порушення Акта без обов'язкової ідентифікації подавачів скарг у якості жертви. Положення щодо рівної плати дозволяє особі (часто це профспілки) подавати скаргу від імені жінок в окремих категоріях зайнятості без називання їх. В багатьох таких випадках пошук згоди жертв, яких може нараховуватись тисячі, виявляється непрактичним, і профспілки можуть діяти в інтересах їх членів. Існують також інші приклади, коли особі, іншій, ніж жертві, дозволяється подавати скарги. Тому для канадських громадських організацій існували специфічні застереження щодо тексту. Чи буде в майбутньому Канадський уряд аргументувати тим, що деякі скарги, які дозволяються згідно національного законодавства і вичерпали національні заходи впливу, не прийнятні згідно Протоколу, бо автор не має згоди жертви?

Якщо зробити короткий підсумок, то добрими новинами цієї Статті є те, що ми маємо «від імені окремих осіб чи груп осіб». Це дуже важливо. Легітимність громадських організацій була широко визнана серед держав, які прийняли Протокол. Поганими новинами є те, що ми повинні діяти, аби забезпечити розуміння, що вимога згоди не упереджує громадські організації від легітимних дій від імені найвразливіших жінок, а Канада не заведе нас в глухий кут технічних деталей, коли ми в майбутньому намагатимемося розвивати цей Протокол.

2. Процедура розслідування

Протокол було прийнято з процедурою розслідування. Це дозволяє Комітету ініціювати розслідування, якщо «отримується відповідна інформація, що показує грубі чи систематичні порушення Державою-членом прав, встановлених Конвенцією». Це дуже важливий елемент Протоколу. Багатьма країнами допускається, що грубі чи систематичні порушення означають, що серйозне одноразове порушення може розглядатися як підстава для розслідування як і систематичне порушення. Були країни, які наполягали на формулюванні «грубі та систематичні», що робило «поріг» розв'язування розслідування дуже високим. Вони не виграли. Проте вони виграли в тому пункті, який дозволяє Державам-членам, які проти цього пункту, не застосовувати його до них. Це - погані новини.

3. Без застережень

Протокол було прийнято з пунктом «без застережень». Це значна перемога й прецедент в історії договорів прав людини. Громадські організації і багато країн наполягали на цьому. Це важливо, бо так багато Держав-членів самі внесли застереження до жіночої конвенції, щоби, якщо вони внесли застереження до Протоколу, це було б небезпекою, що могло принести шкоду в плані зміцнення Конвенції опосередковано. Причиною було те, що у зв'язку з тим, що Протокол є додатковим Держави - члени повинні прийняти рішення щодо підпису Протоколу. Якщо вони його підписують, то повинні зробити без жодних застережень.

Отже, що ми маємо? Протокол містить в собі добрі елементи. Деякі важливі речі були втрачені під час переговорів і це зробило його слабкішим, ніж чекали громадські організації. Як ніколи, цей документ дуже важливий для посилення жіночих людських прав. Тепер наше завдання - з'ясувати, як використовувати цей протокол і як зробити його якомога кориснішим для жінок.

Гордо, голосно, пристрасно

(Уривки з книги)

Надихає, що організації людей з відмінними можливостями та жіночі організації починають включати жінок з відмінними можливостями до їхньої роботи та пріоритетів.

Послухайте голоси жінок з відмінними можливостями з цієї книги. Пошануйте їх досягнення. Включайтеся самі до поліпшення життя жінок з відмінними можливостями.

Це означає діяти, якщо навіть одна жінка починає щось робити: і це важливо дати кожній відчути себе бажаною.

Послухайте голоси жінок з відмінними можливостями з цієї книги “Пошануйте їх досягнення” Включіться самі до поліпшення життя жінок з відмінними можливостями.

ГОРДО, ГОЛОСНО, ПРИТРАСНО: ВКЛЮЧЕННЯ ЖІНОК З ВІДМІННИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ДО МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ.

ПЕРЕДМОВА

Мобіліті Інтернешнл США (МІСША) основана та значною мірою складається з жінок із відмінними можливостями, працює з жінками із відмінними можливостями з різних регіонів світу з 1981 року в серед програм міжнародних обмінів, надаючи особливу увагу тренінгам з лідерства та прав людини з відмінними можливостями. Кожен рік ми все більше й більше дивуємося тому, як зростають та якісно змінюються в різних країнах зусилля жінок з відмінними можливостями, які, незважаючи на багаточисельні перешкоди на їх шляху, працюють для досягнення повної та рівної участі у житті своєї країни. З іншого боку, ми розлючені та розстроєні тим, що продовжується виключення жінок з відмінними можливостями з проектів розвитку, що покликані досягнути економічного та соціального посилення жінок та їх країн.

Книга “Гордо, голосно, пристрасно: включення жінок з відмінними можливостями до міжнародної програми розвитку” намагається перекинути міст між організаціями у сфері розвитку та жінками з відмінними можливостями, які працюють на місцевому та міжнародному рівнях. Ми пропонуємо освічувати жіночі організації та організації розвитку, починаючи з місцевих ініціатив та аж до національних і міжнародних програм, відносно того як та чому варто діяти для заохочення жінок з відмінними можливостями та включення їх проблем до порядку денного. Для того, щоб це виконати, ми надаємо приклади проектів, які організовані жінками з відмінними можливостями, більшість з яких мають національних та міжнародних спонсорів. Також ми представляємо жінок з відмінними можливостями, які здійснюють позитивні зміни у суспільстві, в якому вони живуть. Ми віримо, що найкраще розуміння проблем та досягнень жінок з відмінними можливостями для організацій, які працюють для покращання умов життя жінок, зможе створити таке оточення, в якому жінки та дівчата з відмінними можливостями відіграватимуть інтегральні ролі.

Книга “Гордо, голосно, пристрасно: включення жінок з відмінними можливостями до проектів розвитку» також намагається інформувати та освідчувати жінок з відмінними можливостями щодо важливості роботи, яку жінки з відмінними можливостями виконують в усьому світі. Розповсюдженням інформації ми намагаємося сприяти створенню мережі підтримки та кооперації, яку жінки з відмінними можливостями створюють в усьому світі.

Ця книга пропонує рекомендації для практичних стратегій, контактів та ресурсів для розширення можливостей жінок з відмінними можливостями для заохочення їх до програм розвитку. На сторінках цієї книги жінки з відмінними можливостями з усього світу змальовують свою роботу, організації, проблеми та прогрес, якого досягли. Вони дають специфічні рекомендації, які необхідні для здійснення конкретних кроків міжнародній програмі розвитку, жіночим групам, організаціям із захисту прав людини з відмінними можливостями, а також самим жінкам для того, щоб відповідати вимогам жінок з відмінними можливостями.

Коментарі та рекомендації кожної голови надаються безпосередньо від організаторок та активісток, які відповіли на наші анкети, чи шляхом інтерв'ювання. Ми намагалися зберегти, де можливо, й термінологію, яка була використана респондентами. Ви знайдете у книзі такі розділи:

- “Застосовані дії: проекти та організації жінок з відмінними можливостями»: короткий опис організацій людей з відмінними можливостями та організацій суспільного розвитку, що включають жінок з відмінними можливостями до своєї діяльності та відповідають їх вимогам.

Цей розділ містить список організацій, які пропонують свій досвід, ресурси та інформацію для та про жінок з відмінними можливостями та організаціям, що хотіли б включити проблеми жінок з відмінними можливостями до своєї діяльності.

- «Взята відповідальність: жінки-лідерки з відмінними можливостями» пропонує перспективи та рекомендації жінок з відмінними можливостями, які посідають лідерські ролі у місцевих, національних та міжнародних організаціях.
- «Контрольний перелік для включення» пропонує практично недорогі стратегії для здійснення проектів, які прийнятні для жінок з відмінними можливостями та включають їх проблеми.
- «Ресурси» перераховує опубліковані матеріали - книги, журнали, статті та аудіовізуальні матеріали - для та про жінок з відмінними можливостями.

«Гордо, голосно, пристрасно: включення жінок до міжнародної програми розвитку» - це невеликий, але важливий крок у прогресі жінок з відмінними можливостями в усьому світі. Ми гостро усвідомлюємо певні обмеження цієї книги. Ми знаємо, що маємо лише викривлене зображення існуючих проектів, динаміки організацій, іноваційних стратегій та безцінних матеріалів, що творяться жінками з відмінними можливостями в усьому світі. Зокрема, ми розуміємо, як ми обмежені географічно: наші джерела нестабільні та розкидані по всьому світу. Також ми визнаємо, що наші приклади не охоплюють увесь широкий спектр розмаїття типів обмеженої працездатності, що відчули жінки; наприклад, жінки з проблемами інтелектуального здоров'я дуже рідко згадуються на цих сторінках. Матеріали, які ми перераховуємо у розділі «Ресурси», майже всі англійською мовою, але ми впевнені, що багато цінних матеріалів видавалися й іншими мовами. Організації та жінки, про яких ми пишемо у цій книзі, є лише невеликою частиною тих, які досягли значних успіхів у світі у боротьбі за права жінок та дівчат з відмінними можливостями.

Усвідомлюючи ці обмеження, ми вирішили опублікувати це видання зараз, як скромний початок, з вірою у те, що воно слугуватиме посиленню мережі жінок з відмінними можливостями та буде стимулювати більш повному обміну інформації. Ми сподіваємося отримати цілий наплив відповідей жінок різних типів відмінних можливостей, з різних регіонів, які розкажуть нам про організації проекти, ресурси, що приносять користь жінкам з відмінними можливостями. Також ми сподіваємося почути від організаторів програм розвитку про проекти, що заохочують жінок з відмінними можливостями, чи про нові ініціативи, що виникли з ідей цієї книги.

Ми пропонуємо вам використовувати анкети, що подані у цій книзі, для того, щоб надсилати інформацію про інші організації, проекти та ресурси, що стосуються потреб жінок з відмінними можливостями. для того щоб включити їх до наступного видання, яке плануємо видрукувати 1998 року.

«Гордо, голосно, пристрасно: включення жінок з відмінними можливостями до міжнародної програми розвитку» - це перший крок в напрямку здійснення мрії, якою ми б хотіли поділитися з сестрами, які мають відмінні можливості, та з друзями з усього світу: інтереси та вклад жінок з відмінними можливостями визнаються та сприймаються активістками та активістами в галузі захисту прав людини в усьому світі. Ми сподіваємося збільшити співпрацю та підтримку розвитку прав людей з відмінними можливостями та жіночих організацій для здійснення прогресу в напрямку всебічного визнання, що права жінок з відмінними можливостями є правами жінок, а права жінок - правами людини.

Хоч ми зустрічаємося з подвійною дискримінацією, жінки з відмінними можливостями також генерують подвійну жагу та подвійну гордість. Ми пишаємося тим, що ми жінки, та пишаємося тим, що ми є частиною іншої культури - культури жінок з відмінними можливостями. Ми гучні на слова, ми пишаємося і ми пристрасні у нашій роботі та в намаганні покращити ситуацію всіх жінок, всіх людей з відмінними можливостями. Нас почують.

«Гордо, голосно, пристрасно: включення жінок з відмінними можливостями до міжнародної програми розвитку» прийнятна й в інших видах, включаючи аудіокасети, дискети, тексти шрифтом Брейля та великим шрифтом. Скоро будуть можливі переклади іспанською, російською та французькою мовами; вони будуть також можливі в інших виглядах цими мовами. Для детальнішої інформації звертайтеся за адресою:

Mobility International USA Women with Disabilities Networking Projects

P.O. Box 10767 Eugene, OR 97440 USA

Tel: 1 - 541 - 343 - 1284 (voice or TDD) Fax: 1 - 541 - 343 - 6812 e-mail: info@miusa.org

ВСТУП

За попередніми оцінками триста мільйонів жінок в усьому світі є з відмінними можливостями. Незважаючи на широке розмаїття таких проблем, культурних, соціальних та економічних умов, фізичного оточення та життєвих ситуацій, у дискусіях з жінками із відмінними можливостями з усього світу, а також у розмовах про них виникають спільні теми. Жінки з відмінними можливостями в будь-якому суспільстві зіштовхуються впритул з подвійною дискримінацією: пригніченням, що повсюдно зустрічається й помішано з дискримінацією, що оснований на відмінних можливостях жінок.

Сьогодні жінки з відмінними можливостями кидають виклик старим стереотипам, залучаючись до політики, створюючи громадські організації залучаючись до ринку праці та беручи участь у активному житті суспільства. В усьому світі жінки з відмінними можливостями користуються чудовими заходами у боротьбі з систематичною дискримінацією, що ґрунтується на гендері та проблемах здоров'я, які призводять до бідності, незадовільної охорони здоров'я, нестатку освіти, насилля та образам жінок та дівчат з відмінними можливостями.

Пекін 1995: «Права жінок з відмінними можливостями - це права жінок та права людини!»

Понад 300 жінок з відмінними можливостями та їх прибічниці з усього світу створили динамічну та добре відчутну присутність на Четвертій Всесвітній Конференції ООН по Статусу жінок та на паралельному форумі громадських організацій. Незважаючи на значні перепони, жінки з відмінними можливостями об'єдналися для створення яскравого формулювання для міжнародних жіночих об'єднань.

«Права жінок з відмінними можливостями - це права жінок та права людини!». Дії жінок з відмінними можливостями у Пекіні, що були показані міжнародними засобами масової інформації, призвели до підвищення усвідомлення з боку груп жінок без відмінних можливостей, що приїхали з усіх кінців світу, про стан та досягнення жінок з відмінними можливостями.

У Пекіні голоси жінок з відмінними можливостями вперше знайшли значні відгуки в офіційній міжнародній угоді. Платформа Дій планує узгодження дій на наступні десять років для покращання статусу жінок, примушуючи державні та громадські організації включати дівчат та жінок з відмінними можливостями до сфери економічного розвитку, освіти, тренінгів з лідерства, здоров'я, попередженню насилля та прийняття рішень. Платформа Дій дає конкретні рекомендації для національних та міжнародних програм розвитку:

«Мобілізувати усі складові, заохочені до процесу розвитку, включаючи академічні заклади, громадські організації, жіночі ініціативні групи для підвищення ефективності програм проти бідності, спрямованих на найбільш бідні та незахищені групи жінок, а саме таких... як жінок з відмінними можливостями».

Невикористані ресурси розвитку

Жінки з відмінними можливостями - це величезний ресурс для програм міжнародного розвитку та жіночих груп, що пропонують невикористане розмаїття багатого й різного досвіду. Хоча приблизно три чверті жінок з відмінними можливостями живуть в економічно нерозвинених країнах, міжнародні організації дуже мало поінформовані як про проблеми, так і про внесок жінок з відмінними можливостями. Проекти економічного та соціального розвитку, навіть якщо вони стосуються жінок, рідко приділяють значну увагу жінкам з відмінними можливостями, а програми, спрямовані на проблеми здоров'я, майже завжди зосереджуються на чоловіках. Також, як програми розвитку традиційно виключають жінок та зводять нанівець їх значення, так і програми, призначені для жінок в розвитку, й сьогодні продовжують виключати жінок з відмінними можливостями й не звертають увагу на їхні інтереси.

Як вагомо заявлено Спілкою жінок з відмінними можливостями з Уганди, «абсурдно те, що міжнародні програми розвитку рідко звертаються до потреб жінок з відмінними можливостями. Жінки з відмінними можливостями піддаються сексуальним домаганням, експлуатуються чоловіками, страждають через бідність та суспільної неповаги, поганого харчування, хвороб та ігнорування». Жінки з відмінними можливостями на усій земній кулі є «бідними із найбільш бідних». Безробіття, нестача освіти та перенавчання, незадовільні медичні послуги призводять до бідності, підтвердженню насилля та хворобам – одне слово, до відмови в основних правах людини жінкам з відмінними можливостями в усьому світі. Маючи невеликий шанс досягти економічної безпеки шляхом працевлаштування, заміжжя чи успадкування власності, жінки з відмінними можливостями в більшості країн наодинці з економічними позбавленнями в кращому чи гіршому разі знаходяться під погрозою виживання.

жінки з відмінними можливостями були виключені з жіночого руху. Американська активістка Корбетт О'Тул пише, що «жінки без відмінних можливостей взагалі-то знають про існування жінок з відмінними можливостями, але мають дуже мало прямих контактів між жіночими організаціями та організаціями, які займаються захистом прав людей з відмінними можливостями. Жінки без відмінних можливостей виявляють симпатію до потреб жінок з відмінними можливостями, але не сприймають жінок з відмінними можливостями як інтегральну частину жіночого руху, а їх потреби як важливі пункти порядку денного.

Організації міжнародного розвитку та жіночі організації повинні боротися - а не сприяти - як проти зовнішнього, так і внутрішнього пригнічення жінок з відмінними можливостями. Правозахисні організації мають застосовувати своє добре розвинене розуміння пригнічення жінок та бідних до ситуації жінок, котрі мають ще й відмінні можливості, а також застосовувати активних кроків щодо співробітництва на багатьох рівнях пригнічення, на котрих з ним зіштовхуються жінки з відмінними можливостями.

Названі проблеми

Політикам та практикам розвитку необхідно слухати жінок з відмінними можливостями у тому, як вони ідентифікують бар'єри, що впливають на їх здатність брати участь у розвитку суспільства та реалізації своїх прав. Серед важливих проблем, що були названі жінками з відмінними можливостями:

- Жінкам та дівчатам з відмінними можливостями відмовлено у доступі до освіти та перенавчання, працевлаштування, транспорту та житла, що робить важким чи зовсім неможливим досягнення економічної самозадоволеності та внеску в наше суспільство.
- Жінки та дівчата з відмінними можливостями отримують незадовільне - якщо взагалі отримують - послуги реабілітації, тому що дуже обмежені ці ресурси спрямовані на дорослих чоловіків.
- жінки з відмінними можливостями мають менші шанси одружитися, ніж жінки без відмінних можливостей, та найбільше - бути кинутими своїми дітьми, лишитися наодинці з безпомічністю, самотністю та бідністю.
- Захист від насилля, навіть незадовільний захист, спрямований на жінок без відмінних можливостей і абсолютно неприйнятний для жінок та дівчат з відмінними можливостями. «Сім'ї не дають такий же захист жінкам з відмінними можливостями (як і жінкам без таких), тому що про них думають, що вони зовсім не одружаться. А хлопець, який буде мати інтимні стосунки проти волі дівчини без відмінних можливостей, може бути побитим; та якщо це трапиться з дівчиною з відмінними можливостями, його не покарають. Це просто розглядається як невідповідний секс, але не звалтування. Засоби соціального контролю не застосовують до жінок з відмінними можливостями». (Беверлі Ештон, Дії для відмінних можливостей та розвитку.)
- Хоча жінки та дівчата з відмінними можливостями можуть імовірніше відчувати фізичну, сексуальну та емоційну образу, більшість притулків для жінок, що перенесли насилля, та кризові центри для них недоступні.
- Насильницька стерилізація, контрацептиви та аборти продовжують використовуватися проти жінок з відмінними можливостями.
- Жінкам з відмінними можливостями відмовлено в доступі до послуг, які стосуються репродуктивного здоров'я, внаслідок культурних стосунків, фізичних бар'єрів, фінансових обмежень, невігластва медичного персоналу та інших робітників, що забезпечують охорону здоров'я.
- У більшості країн жінки та дівчата з відмінними можливостями мають вищий рівень смертності, ніж такі ж чоловіки.
- Жінки та дівчата з відмінними можливостями частіше відчувають проблеми у недостатньому харчуванні, ніж такі самі чоловіки.
- Обмежені домом через недосяжність оточуючого, відсутності допомоги у пересуванні чи транспортуванні, сімейного гіперпіклування та сорому, породженому культурними переконаннями, жінки з відмінними можливостями часто ізольовані й нічого не знають про свої права чи можливості вибору.

Засоби до покращання

Програми розвитку та жіночі організації повинні співробітничати з жінками з відмінними можливостями для протистояння безперервному циклу пригнічення, в якому бар'єри у фізичному

оточенні, негативне ставлення людей без відмінних можливостей та чоловіків з відмінними можливостями, а також відсутність доступу до зв'язку та інформації заважає жінкам з відмінними можливостями до доступу до послуг та підтримки системи, яка може допомогти їм боротися з дискримінацією та досягти повної реалізації потенціалу.

Програми розвитку та жіночі організації повинні підтримувати жінок з відмінними можливостями задля того, щоб розуміти та співпрацювати з іншими жінками з відмінними можливостями, а також з жінками без відмінних можливостей, щоб протидіяти негативним асоціаціям з усіма жіночими та такими, що відносяться до відмінних можливостей. У міжнародному звіті про жінок з відмінними можливостями стосовно розвитку лідерства Лора Хершей та Робін Стефенс зауважують, що «приховуючи умови пригнічення, з якими вони живуть, багато жінок з відмінними можливостями створюють додаткові бар'єри - пасивність і відсутність довіри». («Стратегії розвитку лідерства для жінок з відмінними можливостями» - міжнародний звіт).

Жінки з відмінними можливостями, які шукають розширення для їх обмеженого життєвого вибору, занадто часто зіштовхуються з обмеженим вибором ідентичності: відмежовуватися від інших жінок з відмінними можливостями з надією на можливість вважати себе без обмежених можливостей чи використовувати величезні особисті ресурси для «перемоги» над відмінними можливостями, докладаючи всіх зусиль для екстраординарного досягнення та незвичної ідентичності. За допомогою обміну досвідом та стратегіями жінки з відмінними можливостями переорієнтовують особисту боротьбу до політичного та соціального контексту, визначають свої власні позитивні якості, розвивають гордість шляхом поділу ідентичності та досягнення з іншими жінками з відмінними можливостями та починають бачити себе самі як потенційних представниць змін.

Правозахисні жіночі організації, а також організації, що займаються розвитком, повинні підтримувати жінок з відмінними можливостями для досягнення ними своїх прав у повному спектрі вибору, прийнятному для усіх жінок: можливість бути працівницями, лідерами, активістками, матерями, партнерками, громадянками. У наступних розділах жінки з відмінними можливостями з різних країн та різних культур пропонують рекомендації для міжнародних програм розвитку, правозахисних, жіночих та інших громадських організацій для включення ними до процесу жінок з відмінними можливостями.

Деякі рекомендації, що включені до цієї книги, включають:

- Тренінги лідерства та проекти розвитку повинні докладати усіх зусиль для включення до них жінок з відмінними можливостями.
- Жінки з відмінними можливостями повинні бути включені до всіх політичних процесів та інших процесів прийняття рішень на всіх рівнях проектів: персонал, консультанти, учасники та оцінювачі.
- Поради та досвід жінок з відмінними можливостями повинні використовуватися під час розробки програм та прийняття політичних рішень, досліджень, конференцій та документації більшості соціальних проблем, які діють на жінок.
- Освіта, тренінги підвищення кваліфікації та програми реабілітації повинні включати жінок з відмінними можливостями для підготовки жінок та дівчат для кар'єри та успішного працевлаштування.
- Технології реабілітації та адаптації повинні бути прийнятними для жінок з відмінними можливостями, та жінки з відмінними можливостями повинні бути задіяними до розвитку та виробництва адаптованих засобів.
- Медичний персонал повинен пройти навчання для того, щоб бути проінформованими та надавати своєчасні послуги та інформацію щодо потреб здоров'я жінок та дівчат з відмінними можливостями.
- Державні та недержавні організації повинні ефективно впроваджувати найважливіші рекомендації, котрі були запропоновані багаточисельними структурами ООН та недержавними організаціями, зокрема, на Четвертій світовій жіночій конференції у Пекіні 1995 року.
- Державні та громадські організації у своїх країнах повинні бути освіченими стосовно пріоритетних проблем жінок з відмінними можливостями в своїх зусиллях розвитку.

Рух до позитивних дій

Жінки з відмінними можливостями просуваються до нової парадигми - парадигми гордості, сили та досягнення прав та повної участі. Жінки з відмінними можливостями настоюють на своїх правах на економічну стабільність, освіту, охорону здоров'я, створення сімей, свободу від страху

насилля, управління своїм життям за власним бажанням - звичайних та відмінних, як для кожного члена суспільства. Жінки з відмінними можливостями виходять з ізоляції, створюють громадські організації та розвивають ідеї і проекти за допомогою та без неї від громадських організацій. Ось лише кілька проектів, в котрих жінки з відмінними можливостями брали участь за останні десять років та які детально описані в цій книзі далі:

- У Нікарагуа національна мережа громадських організацій жінок з відмінними можливостями працює разом для збільшення підтримки та політичної сили по всій країні.
- Асоціація жінок з відмінними можливостями Уганди управляє програмою револьверних кредитів для жінок з відмінними можливостями, щоб вони могли почати свою справу, а мандрівна театральна група збільшує відомість стосовно жінок з відмінними можливостями.
- У Новосибірську, Росія, жінки з відмінними можливостями проводять семінари для інших дівчат та жінок з відмінними можливостями про сексуальність та репродуктивне здоров'я.
- В Зімбабве жінки з відмінними можливостями працюють у прибуткових кооперативах, збільшують відомість та здійснюють діяльність із захисту громадянських прав.
- В Тринідад та Тобаго жінки з відмінними можливостями проводять семінари для інших жінок та дівчат з відмінними можливостями з ліквідації неосвіченості, питань здоров'я, сексуальності, розвитку лідерства та підвищенню суспільної свідомості через засоби масової інформації.
- В Англії організація глухих жінок надає підтримку, матеріали та навчання для того, щоб дати можливість глухим жінкам отримувати інформацію та доступ до медичних послуг.
- У Канаді Мережа жінок з відмінними можливостями надає матеріали та курси для та про жінок з відмінними можливостями, про їх здоров'я, репродуктивні права та проблеми насилля.
- Міжнародні організації з проблем людей з відмінними можливостями, такі як DPI - Disabled Peoples' International - Міжнародна організація людей з відмінними можливостями, Inclusion International - Міжнародне приєднання, Всесвітня федерація глухих, Міжнародна федерація робітників з відмінними можливостями та фізичними недоліками, Всесвітній союз сліпих створює регіональні та місцеві жіночі комітети та проводить міжнародні конференції для та про жінок з відмінними можливостями.
- Шведська організація Міжнародного фонду допомоги людям з фізичними вадами забезпечує підтримку проектам розвитку, які приваблюють жінок з відмінними можливостями з Африки, Азії та Латинської Америки, а також спонсорували 20 жінок з відмінними можливостями з усього світу для участі у Жіночому недержавному форумі у Пекіні, Китай, 1995 року.
- Глобальний жіночий фонд надає гранти для здійснення місцевих проектів жінок з відмінними можливостями з Латинської Америки та Африки, а також для видання книги "Приєднання жінок з відмінними можливостями до проектів міжнародного розвитку".

Міжнародна громадськість не може дозволити собі не помічати й надалі величезні ресурси, котрі можуть запропонувати жінки з відмінними можливостями. Жінки з відмінними можливостями мають знання, навички та досвід, доступ до відповідних ресурсів, вони можуть змінити їхнє власне життя, бути лідерами та робити важливий внесок до життя інших людей у своїх общинах, регіонах, країнах - в усьому світі. Зараз самий час зробити це та включити жінок з відмінними можливостями до міжнародних зусиль для досягнення економічної справедливості, людських прав та мирного світу.

Додай свою організацію до наступного видання :

Гордо, голосно та пристрасно:

Приєднання жінок з відмінними можливостями до програм розвитку

Ми хотіли б включити інформацію про вашу програму до нового видання цієї книги.

Заповніть, будь ласка, наступну анкету, використовуючи окремий лист для довгих запитань, та поверніть її MIUSA.

Надрукуйте, будь ласка, чи напишіть розбірливо, якщо можна, англійською мовою (інші мови будуть перекладені).

Цю анкету можна отримати за вимогою також великими літерами чи на аудіокасеті.

Назва організації

Назва жіночого підрозділу чи групи

Адреса

Місто   Республіка /область

Країна

Поштовий індекс

Телефон: (   ) (   )

(Код країни. Код міста . Місцевий номер)

Факс: (   ) (   )

(Код країни. Код міста . Місцевий номер)

E-mail:

Контактна особа жіночої програми

БУДЬ ЛАСКА, ОПИШІТЬ ВАШУ ПРОГРАМУ, КОТРА ВКЛЮЧАЄ ЖІНОК З ВІДМІННИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Коли вона почалася? Як? Чому?

Що було ПРИЗНАЧЕННЯМ? МЕТОЮ?

Чим ЗАЙМАЄТЬСЯ ваша програма?

Які були ПРОБЛЕМИ ЧИ СКЛАДНОСТІ? ЯК ВИ З НИМИ ВПОРАЛИСЯ?

Які були УСПІХИ? ЯК ви їх досягли?

Які НЕВІДКЛАДНІ ПОТРЕБИ мають жінки з відмінними можливостями у вашій країні ?

Як ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ повинні працювати з жінками з відмінними можливостями, щоб задовольнити ці потреби найефективніше?

Третій шлях

Міжнародні конфлікти та шляхи їх розв'язання

Олена СУСЛОВА

I. Вступ: визначення й поняття конфлікту

Проблема конфлікту стара як світ. Витоки її дослідження ведуть до стародавніх філософів, які намагалися винайти джерело розвитку навколишнього світу. Китайські філософи вже в УІ - УІІ ст. до Р.Х. бачили джерело руху всього, що існує, у взаємостосунках, притаманних матерії позитивних (янь) та негативних (інь) начал. У Давній Греції важливе місце в пізнанні світу займало вчення про протилежності та їх ролі у виникненні речей.

Велику увагу дослідженню конфліктів у суспільстві приділяв Н.Макіавеллі. Розглядаючи конфлікти різних рівнів, він відзначав їх позитивну роль у розвитку суспільних процесів. Проте до кінця ХУІІІ ст. мислителі, які вивчали конфлікт, зводили його до проблем панування та підлеглості, які вирішуються, насамперед, завдяки регулюючій діяльності держави.

Поняття конфлікту можна розглядати під різними кутами зору. З позиції словесників - це зіткнення протилежних сторін, думок, сил; серйозні розбіжності, гостра суперечка. З позиції соціологів - це вища стадія розвитку суперечностей в системі відносин людей, соціальних груп, соціальних інститутів, суспільства в цілому. З позиції психологів - це зіткнення протилежних цілей, інтересів, позицій, думок чи поглядів суб'єктів взаємодії. З позиції політологів - це не просте зіткнення, а пов'язане з ускладненнями та боротьбою у владних відносинах.

Раніше радянські вчені, вважаючи конфлікт вищою стадією розвитку протиріч, поділяли їх на антагоністичні, властиві «експлуататорському» ладові, та неантагоністичні, притаманні соціалістичному суспільству. І річ не тільки в тім, що «соціалістичні» конфлікти виявилися у низці випадків гострішими і «небезпечнішими» від «капіталістичних»; головна помилка полягала в положенні про можливість існування суспільства чи взагалі безконфліктного, чи з невеликою кількістю локальних конфліктів. Не заглиблюючись у критику старих підходів, неприпустимість яких для більшості сучасних дослідників є очевидною, зупинимось на з'ясуванні суті соціально-політичного конфлікту, його видів, історії вивчення конфліктів у політичній спадщині.

Найпоширеніше поняття конфлікту у визначенні американського соціолога Л. Козера, яке увійшло до багатьох словників та енциклопедій з суспільних наук. Він пропонує розуміти під конфліктом боротьбу за владу та претензії на певний соціальний статус, за недостатні для всіх матеріальні та духовні блага. Боротьбу, в якій цілями конфліктуючих сторін є нейтралізація, нанесення шкоди або знищення суперника. Цінність конфліктів Л. Козер вбачає в тому, що вони попереджують стагнацію системи, відкривають дорогу інноваціям.

II. Теорії та типологія соціальних конфліктів

У сучасній літературі з історії конфлікту наукові напрями поділяють на дві великі групи залежно від того, яке місце в теоретичних побудовах займає проблема соціального конфлікту. Ці два підходи ілюструє Ральф Дарендорф, сформулювавши дві системи постулатів - Т. Парсонса і власну - та зіставивши їх.

Т. Парсонс вважає, що кожне суспільство - відносно стійке й стабільне культура. Це також добре інтегрована структура. Кожен елемент суспільства має певну функцію, тобто щось вкладає для підтримки стійкої системи. Функціонування соціальної структури спирається на ціннісний консенсус членів суспільства, який забезпечує стабільність та інтеграцію.

На відміну від цього підходу, Р. Дарендорф вважає, що кожне суспільство змінюється в кожній своїй точці, а соціальні зміни - постійні та наявні скрізь. Кожне суспільство в кожній своїй точці пронизане розбіжностями і конфліктами, конфлікт - постійний супутник суспільного розвитку. Кожний елемент суспільства робить свій внесок у його дезінтеграцію та зміни. Кожне суспільство засноване тому, що одні члени суспільства змушують до підпорядкування других. Дарендорф не вважає, що якась із зазначених позицій правильніша за інші. На його думку, пропонувані моделі стандартні, корисні й необхідні для аналізу. Вони різняться тим, що перша наголошує на співробітництві, а друга - на конфлікті та змінах. Але обидва компоненти взаємодії - співробітництво і конфлікт - постійно присутні в суспільному житті в тих чи тих поєднаннях.

Дарендорф назвав всю свою загальносоціологічну теорію «теорією конфлікту».

Типологію соціальних конфліктів дають американські вчені К. Боулдінг та А. Рапопорт, виділяючи шість їх типів:

- ? **дійсні** конфлікти, тобто об'єктивно існуючі в певній соціальній системі;
- ? **випадкові** конфлікти або такі, що залежать від різних моментів, другорядних по відношенню до принципів протиріч;
- ? **заміщуючі** конфлікти, які є помітним проявом прихованих конфліктів;
- ? **приховані** конфлікти або такі, що розвиваються поволі, не дуже помітні; їхні учасники та учасниці з різних причин не можуть перейти до відкритої боротьби між собою;
- ? конфлікти **поганої обізнаності**, які часто виникають через відсутність достовірної повної інформації, а також застосування принципу «відокремлюй і володарюй»;

? **фальшиві** конфлікти, тобто такі, які не мають об'єктивних підстав. Вони базуються на суб'єктивних факторах, проте можуть трансформуватися в дійсні конфлікти.

На думку цих вчених, конфлікт визнається одним з основних рушіїв соціального прогресу, а з іншого боку - разом з ним виступають такі поняття, як «згода», «стабільність», «порядок», «спокій» тощо.

У політичній науці не вироблено якоїсь універсальної типології конфлікту. Найпоширенішим є поділ конфліктів на конфлікт цінностей, конфлікт інтересів, конфлікти ідентифікації.

Конфлікт цінностей - зіткнення різних ціннісних орієнтацій (ліві - праві, ліберали - консерватори тощо). В Україні конфлікт цінностей був перший за терміном визрівання. У процесі свого формування він проминув три стадії: 1) девальвація колективістських цінностей комуністичного (ліво-тоталітарного) суспільства; 2) відносна перемога індивідуалістських цінностей вільного («демократичного») суспільства; реанімація колективістських цінностей у ліво- та правототалітарних формах.

Конфлікт інтересів пов'язаний із зіткненням різних, насамперед, політичних і соціально-економічних, інтересів. Визрівання конфліктних інтересів у посткомуністичних суспільствах започаткував процес приватизації. Інтерес політично правлячих груп, які перетворилися на економічно панівні класи своїх суспільств, що зайшло у суперечність з інтересом широких верств населення, яке було налаштоване на народну приватизацію.

Конфлікт ідентифікації - суперечності стосовно вільного визначення вільним громадянином своєї етичної та громадянської приналежності. Цей конфлікт властивий передусім тим країнам, які утворилися внаслідок розпаду комуністичних імперій (СФРЮ, СРСР). Він спостерігається в країнах, де національні меншини компактно проживають у районах, що раніше належали їхнім етнічним батьківщинам (скажімо, проблема трансильванських і словацьких угорців). Визрівання конфлікту ідентифікації було обумовлено тим, що після краху комуністичних режимів людина одержала право вільного самовизначення своєї етнічної та громадянської належності. Через це у багатьох країнах значна частина населення не схотіла визнавати себе громадянами держави, на теренах якої вона мешкає.

III. Політичні конфлікти

Політичні конфлікти представляють собою такий вид стосунків, де взаємодіють політичні інтереси та їх носії, а також застосовуються політичні методи розв'язання конфліктів у будь-яких інших сферах життя суспільства.

Розглядаючи політичні конфлікти на різних рівнях соціальної організації, слід відзначити такі значні явища, як:

а) світові війни, які містять в собі величезні матеріальні та людські ресурси в глобальних масштабах;

б) холодну війну (1945 - 1990) - протистояння двох світових систем в економічній, воєнно-політичній, ідеологічній та інших галузях. Здавалося, висновок про зупинення холодної війни, зроблений в «Паризькій хартії для нової Європи» (1990), припинить небезпечне протистояння «Захід - Схід», проте події останніх років показують, що це протистояння не закінчується, а набуває більш вибагливих, інколи завуальованих форм;

в) міждержавні конфлікти, які можуть бути як озброєними, так і неозброєними. Озброєні конфлікти мають прояв у локальних війнах. Їх небезпека в тому, що вони можуть перетворитися в глобальні.

Неозброєні міждержавні конфлікти мають прояв у «митних», «фінансових» війнах, а також неторгових акціях.

г) внутрішні конфлікти. Вони детерміновані такими причинами:

? прагненням змінити політичний устрій, політичну орієнтацію, політичний режим.

? зберігають конфліктний характер міжкласові стосунки. Практика «соціального партнерства» не виключає конфліктів на базі праці, міжнаціональних та професійних стосунків.

- ? міжнаціональні конфлікти. Ці конфлікти найгостріші та найболочіші. В розвитку міжнаціонального конфлікту завжди дві основні тенденції: одна - до розмежування, інша - до консолідації.
- ? конфлікти безпосередньо політичного життя - від передвиборної боротьби кандидатів, від внутріпарламентської боротьби до громадянської війни між групами чи класами;
- ? міжособистісні політичні конфлікти.

IV. Причини соціальних конфліктів

Найбільшою загальною причиною соціального конфлікту є нерівне становище, яке займають люди в «імперативно координованих асоціаціях», в яких одні керують і командують, а другі вимушені підкорятися і виконувати вказівки. Одне слово, конфлікти виникають з питань влади.

Звернімося до міжнародних конфліктів. Відомий американський політолог Куїнсі Райт, якого можна віднести до класиків новітньої теорії міжнародних відносин, вважає, що не слід ототожнювати соціальні протиріччя з конфліктом. «Історія показує, що глибокі релігійні, ідеологічні або політичні відмінності ведуть до конфлікту. Проте він не носить характеру протиріччя так само, як виниклий конфлікт не обов'язково усуває протиріччя, які його породили. Тому нерозумно ототожнювати протиріччя з конфліктом. Співіснування суперечливих позицій фактично може вважатися найважливішою умовою суспільного прогресу. Саме через взаємодію та співставлення різних позицій і методів, а також поступовий синтез тези та антитези здійснюється історія».¹ Райт посилається на драматичні стосунки ісламського та християнського суспільств у УІ - ХУІІ ст., а також на протиборство католиків та протестантів у ХУІ - ХУІІІ ст., показуючи, як з конфліктних ці стосунки перетворюються на прийнятні при збереженні протиріч.

Спираючись на наведене вище загальне розуміння ролі соціальної напруги в житті суспільства, Райт формулює «фундаментальну проблему» своїх досліджень: «Чому же існує ворожість у міжнародних стосунках? Чому між одними державами вона виникає частіше, ніж між іншими?» Відповідь, вважає він, слід шукати не в конфліктах і політиці, а також в структурі співдружності більш високого порядку, членами якого вони є».²

Райт виокремлює три групи причин напруженості у міжнародному житті: політичні, соціокультурні і психологічні. Тенденція до розширення та інтенсифікації війни підтримується політикою балансу сил в рамках системи суверенних держав. «Доки держави розглядаються як незалежні одне від одного і, відповідно, вимушені маневрувати для підтримки свого існування засобами силової політики, кожна держава вступає у протиборство з тим із своїх сусідів, хто є його найімовірнішим супротивником...». При цьому кожна з націй-суперниць шукає союзників для підтримки балансу, що веде до поляризації міжнародних стосунків. Усунення цієї причини бачиться Райту через об'єднання світової спільноти при регулюючій ролі всесвітнього уряду та виробленні принципово інших норм міжнародних стосунків.³

Глибше пояснення конфліктності дає, на думку Райта, культурологічний підхід, бо культура є надзвичайно стійким елементом суспільного життя, який передається з покоління у покоління. «...Індивідуальні схильності до агресивності чи послуху, лояльності чи незалежності, кооперації чи конкуренції складають явища культури. Те ж саме відноситься і до групової поведінки, яка виявляє войовничість чи миролюбство, тоталітарність чи лібералізм, схильність до примирення чи до загострення протиріч».⁴

Психологи, міркує далі Райт, не заперечуючи впливу культури на поведінку людини, стверджують, що «індивідуальність ніколи повністю не розчинюється в груповій культурі» і може зворотно впливати на культуру, особливо якщо мати на увазі «творчу меншину» або «культурну еліту».⁵ У зв'язку з цим Райт виокремлює три психологічні причини соціальної конфліктності: альтернативні протиріччя людської свідомості, стереотипи свідомості і психологічний механізм прогнозування власної поведінки. Райт пише: «Психологи показують, що конфліктність

¹ Wright Q. Problems of Stability and Progress in International Relations. Berkley and Los Angeles, 1954, p. 142

² ibid., p. 132, 133

³ ibid., p.135, 151

⁴ ibid., p. 163

⁵ ibid., p. 164

індивідуальної свідомості є характерною рисою людини. На відміну від простої сенсорно-моторної поведінки тварин, в яких дії безпосередньо стимулюються інстинктом чи досвідом, в людини цей процес втручається у свідомість. В свідомості одне одному протистоять образи альтернативних варіантів дії, оцінюються їх наслідки, врешті-решт приймається рішення і дія здійснюється у вибраному напрямку. Проте інколи не вдається зробити вибір між альтернативами і прийняти рішення, і ця ситуація породжує протиріччя, особливо, коли кожна альтернатива емоційно підкріплена. В такій ситуації знаходиться дитина, яка любить свою матір як джерело всього матеріального добробуту і водночас ненавидить її, бо вона виховує дитину відповідно до вимог суспільного життя. Щоби позбавитися цього протиріччя, дитина переводить свою ненависть на «козла відпущення», можливо, батька або сусідню дитину; але виникає звичка «переміщення» для вирішення конфлікту, який очевидно неможливо розв'язати. Коли дитина стає дорослою, вона шукає «козла відпущення» поза тою соціальною групою, до якої вона належить, щоби всередині неї зберігалася гармонія. Те ж саме відбувається в національній свідомості, коли всі громадяни переносять свої роздратування і ворожнечу на зовнішнього ворога, який служить «козлом відпущення». Аналогічно при формуванні союзів і коаліцій їх існування залежить від перенесення всіх видів конфліктів між союзниками на зовнішнього ворога».⁶

І може найважливішою причиною конфліктності Райт вважає стереотипність людської свідомості.

Великі надії на подолання причин конфліктів Райт покладав на освіту. «Люди за своєю природою не є громадянами світу... Щоб вони стали такими, їх необхідно політично виховувати, пояснюючи природу світу, прищеплюючи терпимість по відношенню до інших культур, урядів і економічних систем, розкриваючи принципи функціонування міжнародних інститутів, здатних залагоджувати протиріччя, усувати насильство і підпорядковувати швидкоплинні національні інтереси цим принципам».⁷

Однією з передумов міжнародних конфліктів Райт вважає суверенітет. «Якщо говорити про суверенітет в сучасний період, - резюмує Райт, - то його зміст змінюється в міру того, як відбуваються зміни в міжнародному праві, і системі національно-державного права». Існує «тенденція передання юридичного суверенітету національних держав світовій спільноті, але ця тенденція була перервана появою тоталітарних державі розв'язанням другої світової війни».⁸

На практиці ствердження принципу суверенітету зустрічало чимало складнощів. Звертаючись до історії людської спільноти, він продовжує: «В минулому розділення народів забезпечувалося природними географічними та мовними бар'єрами, але нині розвиток комунікацій та освіти руйнує ці бар'єри, якщо тільки вони не підтримуються штучно. Засобами цього є воєнні загрози, мілітаризм та закриті кордони; обмеження міграції, економічний протекціонізм, валютна автономія і економічна замкнутість; пропаганда псевдорасизму та крайнього націоналізму; навчання у дусі культурно-національної зверхності. Але всі ці засоби також сприяють виникненню війн. Доктрина національного суверенітету, без сумніву, сприяє збереженню названих явищ і сама існує частково завдяки їм...»⁹

У. Етапи виникнення конфліктів

Для практичної політичної діяльності надзвичайно важливо бачити процес виникнення конфлікту, динаміку його розвитку з тим, щоб регулювати його або управляти.

Конфлікт починається з виникнення соціальної напруги, з порушення політичної стабільності. Визрівання і прояв кризи має свої етапи.

Перший - передкризовий, коли сторони конфлікту сформувалися, вироблені взаємні вимоги. Взаємна згода, консенсус не досягнуті. Конфлікт має тенденцію до подальшого загострення, але контроль над ситуацією ще не втрачений, тобто повного процесу ще немає.

Другий етап - назріла криза. На ньому конфліктуючі сторони намагаються вирішити проблему інакше, ніж під час передкризової ситуації.

⁶ *ibid.*, p. 151

⁷ *ibid.*, p. 140

⁸ Wright Q. A Study of War/ Chicago, 1942, vol. II, p. 895 -896

⁹ *ibid.*, p. 906

Як приклад, конфлікт у Перській затоці: передкризовий стан - спроба вирішити дипломатичним шляхом, зокрема, економічним тиском. Назріла криза - збройне зіткнення.

На цьому етапі можуть виникнути і крупні збройні конфлікти. Під крупним збройним конфліктом розуміють тривале протиборство збройних сил двох і більше урядів, або одного уряду і хоча б одного озброєного формування, яке призводить до загибелі внаслідок боїв не менше 1000 осіб протягом всього конфлікту.¹⁰ Найважчими конфліктами останніх років за кількістю загиблих можна назвати війни в Руанді й колишній Югославії. Війна в Руанді супроводжувалася геноцидом, який здійснювали екстремісти з племені хуту, жертвами яких були як тутсі, так і хуту. Внаслідок чого відбулася масова втеча до сусідніх країн, зокрема, Заїру й Танзанії. Врешті-решт Руандійський Патріотичний Фронт (РПФ), опозиційна коаліція, яка об'єднує тутсі й хуту, взяв країну під свій контроль. Облік не врахував жертви різанини, бо їхня загибель не була безпосередньо пов'язана ані з їх приналежністю до жодної з країн, ані з сутністю конфлікту.

Зрілість кризи веде до неоднозначних наслідків: його перехід до післякризового стану або соціальної катастрофи.

VI. Шляхи й засоби подолання конфліктів

Соціальна катастрофа вимагає надзвичайних заходів для свого подолання.

Вивчаючи конфлікти, слід брати до уваги чинник зростання великої практичної потреби в конфліктологічних підходах. Сучасні дослідження звертають увагу на недостатньо розроблену проблему, пов'язану з регулюванням конфліктів та управлінням ними, співвідношенням суперництва і співробітництва. На часі перехід української конфліктології від загальнотеоретичних досліджень та аналізу фундаментальних категорій до прикладних аспектів, від пояснювальних функцій до конструктивних.

Для локалізації конфліктогенного поля дуже важливо знати і вміти вибрати способи і стиль поведінки в конфліктній ситуації. Тут є кілька підходів. Їх можна умовно поділити на морально-правовий, примусово-переговорний, силовий, ідеалістичний.

Морально-правовий (нормативний підхід) робить можливим врегулювання конфлікту за допомогою вибору правових і моральних норм. Результативність залежить від того, чи є між сторонами згода стосовно цих норм.

Силовий підхід використовується, коли за нерівності партнерів сильніша сторона намагається придушити слабшу й нав'язати їй свою волю. Але використання цього методу призводить до досить складних наслідків: здебільшого причина не усувається, тому зберігається загроза нового загострення.

Реалістичний підхід називають ще методом торгу, або примусово переговорним. Суть конфлікту за такого підходу розглядається як вроджене прагнення людини до панування. Оскільки всі панувати не можуть, відбувається примус з боку тих, хто панує.

Ідеалістичний підхід має місце, коли всі зацікавлені сторони, незалежно від стану і статусу, встановлюють взаємовідносини, прийнятні для всіх, що відповідають індивідуальним поглядам кожного і кожної. За основу береться визнання того, що на даний момент усі сторони зазнають небажаних втрат, але зрештою всі виграють. Задоволення інтересів відбувається без явного чи прихованого примусу, що забезпечує «самопідтримку» досягнутої ситуації.

Інтегративний етап передбачає, що кожна зі сторін, забуваючи про свої попередні цілі й цінності, знаходить нові - взаємоприйнятні. У процесі реалізації цього способу важливо зрозуміти: оскільки вибір цілей і засобів їх досягнення теоретично безмежний, то неодмінно знайдеться вибір неконфліктного характеру.

VII. Міжнародні організації в справі розв'язання конфліктів

Ключовими діючими особами у попередженні, розв'язанні військових конфліктів та контролі над ними є ООН, інші багатосторонні та регіональні організації, окремі держави, які діють поодиночці чи в спеціальних комбінаціях, та окремі державні діячі та діячки. Найкращі результати, коли вони діють узгоджено, як сталося, наприклад, 1994 року в Гаїті, де ООН заклала засади для

¹⁰ Повні визначення цих критеріїв див. V. Heldt States in Armed Conflict 1990 - 91, Uppsala 1992, ch 2

врегулювання, США забезпечили воєнні «м'язи», а колишній президент Джиммі Картер та інші діячі додали свою персональну дипломатію.

Біда може статися, якщо миротворчі сторони діють з перехресними цілями, як це сталося в Боснії та Герцеговині між ООН і НАТО щодо повітряних атак на позиції боснійських сербів. У деяких випадках найкращим рішенням є розподіл праці. ООН утримувала лідерство в миротворчих зусиллях в Таджикистані і абхазькому конфлікті в Грузії, в той час як Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) здійснювала керівництво в Нагірному Карабаху та Азербайджані, в Молдові і південно-осетинському конфлікті в Грузії.

Окремі країни можуть підживлювати і підштовхувати мирні процеси. Нідерланди організували мирні переговори між філіппінським урядом і Національним демократичним фронтом (НДФ), які не мали успіху. Центрально-Африканська Республіка і Габон намагалися бути посередниками в урегулюванні конфлікту в Чаді.

Неурядові організації також були залучені до мирних переговорів, включно з Римською католицькою громадою в Римі, коли намагалися добитися миру між алжирськими фракціями, як це було раніше в Мозамбіку.

Незважаючи на не дуже велике бажання ООН останнім часом застосовувати великі нові операції з підтримки миру або спонукання до нього, спостерігається швидке розширення ролі цієї організації в попередженні, розв'язанні конфліктів і контролі над ними. Хоча експерименти в Сомалі і Боснії показали слабкість нових широкомасштабних мирних операцій, довівши національне будівництво або примус до миру до такого ступеня, що навіть у найважчих ситуаціях, подібно подіям в Руанді, не вдалося знайти прийнятної відповіді.

Міжнародний кримінальний суд, статут якого було прийнято у червні 1998 року в Римі, має на меті не стільки розв'язувати конфлікти, скільки покарання винних в широкомасштабних акціях, спрямованих проти людства. Це ще одна організація, яка намагається допомогти світовій спільноті на шляху попередження і розв'язання конфліктів, бо якщо потенційні злочинці знатимуть, що на них невідмінно чекатиме покарання, то їхні дії будуть поміркованішими.

Метою зусиль світової спільноти з попередження світової війни мало б стати «розсіювання конфліктів за допомогою збільшення кількості незалежних політичних центрів. Понадцентралізація небезпечна. Багато дрібних конфліктів не мають такі серйозні наслідки, як один великий». Прогноз: Можливо, з часом у зоні держав, які демонструють різні прояви націоналізму і не бажають сліпо слідувати ані за Сполученими Штатами, ані за Радянським Союзом, виникне третій, четвертий або п'ятий центр світової сили, що змінить двополюсну структуру і створить умови для стабільнішої рівноваги сил...»¹¹

УІІІ. Метод оцінки ймовірності ескалації або оцінки конфлікту

Той же Райт пропонує метод оцінки ймовірності швидкої ескалації або завершення конфлікту. Цей метод враховує кілька факторів, які діють на учасників та учасниць конфлікту як «зсередини», так і «зовні».

Райт пропонує такі рівняння:

$$dx/dt = (N_x + F_y) - (C_x + W_x) + (P_x - P_y) - (V_x - V_y)$$

$$dy/dt = (N_y + F_x) - (C_y + W_y) + (P_y - P_x) - (V_y - V_x),$$

де N_x і N_y - національні інтереси суб'єктів x і y , зачеплені в конфлікті;

F_x і F_y - воєнні сили x і y , задіяні в конфлікті (включно із союзниками);

C_x і C_y - «вартість» конфлікту для x і y (витрати на озброєння, матеріальні і людські втрати);

W_x і W_y - тиск на x і y світової громадської думки на користь мирного вирішення конфлікту;

P_x і P_y - потенційні сили x і y (включно із союзниками), які мають на увазі матеріальні фактори;

V_x і V_y - ступінь вразливості x і y внаслідок воєнних дій.

^{11 11} Wright Q. Problems of Stability and Progress in International Relations. Berkley and Los Angeles, 1954, p. 157-158

Величини оцінюються за стобальною шкалою. Знак формули показує готовність конкретного учасника конфлікту до ескалації чи згортання конфлікту відповідно, а на ступінь цієї готовності показує абсолютне значення.

Райт визнає, що його висновки вразливі для критики і приблизні. Дані його формул відображають не стільки об'єктивні факти, скільки їх психологічне сприйняття учасниками конфлікту. Кожні дужки показують стадії в міркуванні суб'єкта в міру розвитку конфлікту.

Райт пропонує наступні методи оцінки кожної з шести величин.

N - оцінюється суб'єктивно.

F - виражається через процент від загальносвітових збройних сил на даний момент.

C - рахується в процентах від національних багатств, хоча точних даних тут бути не може.

W - оцінюється за даними преси, декларацією уряду, рішеннями національних і міжнародних організацій, опитів громадської думки.

P - особливість оцінки цього показника в тому, що масштаби потреб у використанні потенційних можливостей залежать від сили противника.

V - рахується у відсотках до національних багатств, але часто буває умовним показником.

IX. Висновки

Неможливо позбавитися конфліктів як явища, проте цілком реально інституалізувавши якщо не всі, то хоча б основні типи конфліктів, зменшити тим самим діапазон наших історичних шарахань, масштаби і гостроту страждань і соціальних переживань людей. А це само по собі сприяло б зниженню загальної конфліктності та раціональнішому і конструктивнішому ставленню до протиріч суспільного життя і розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

Ю.Аверьянов «Политология: энциклопедический словарь» - М., 1993

О.Бабкіна, В. Горбатенко «Політологія» - К., 1998

Б.Краснов «Конфликты в обществе»-Социально-политический журнал, 6-7, 1992

А. Глухова «Политические конфликты и кризисы. Консенсус и политические методы его достижения» - Государство и право, 6, 1993

Г. Дробот, «Куинси Райт о конфликтах и стабильности в международных отношениях» - Социально-политические науки, 7, 1991

Н. Косолапов «Конфликты постсоветского пространства: фактор стабильности» - Мировая экономика и международные отношения, 2, 1996

В. Мальцев «Основы политологии» - М., 1997

М. Солленберг, П.Валленштейн «Крупные вооруженные конфликты» - Мировая экономика и международные отношения, 1, 1996

Т. Финдлей «Предотвращение, разрешение вооруженных конфликтов и контроль над ними» - Мировая экономика и международные отношения, 1, 1996

B. Heldt States in Armed Conflict 1990 - 91, Uppsala 1992

Wright Q. Problems of Stability and Progress in International Relations. Berkley and Los Angeles, 1954

Wright Q. A Study of War/ Chicago, 1942

Жіноча перспектива

П'ЯТНИЦЯ, ТРИНАДЦЯТЕ...

Ольга КАВУН

"Життя багатше за всяку вигадку" - це не мої слова, а рядки, написані російським письменником Федором Достоєвським. Із цим висновком я абсолютно згоджуюсь. Особливо, коли згадую тренінг у містечку Знам'янці Кіровоградської області. Але про все по порядку.

До жіночого Консорціуму надійшла заявка про тренінг від пані Валентини Шаповал, яка очолює жіночу громаду "Берегиня" в селі Іванківцях Знам'янського району Кіровоградської області. І тому було сказано: "Ідете утрюх до Іванківців, там у вас перший тренінг, а вже потім - до Захарівки Світловодського району тієї ж таки Кіровоградської області".

Утрюх, це: Вікторія Кузьміна з Черкас, Ганна Войніч - з Дніпропетровська і я, Ольга Кавун - з Києва.

Приїхавши до Черкас і зустрівшись з Вікторією Кузьміною ми найперше що зробили - це стали телефонувати до Іванківців Кіровоградської області. Телефоністка довго не могла з'єднати. Згодом попередила, що немає зв'язку. Вияснивши у нас мету поїздки до цього села, вона скрушно мовила: "У районі такі снігові замети, що не знаю яким чином ви туди доберетесь. До Знам'янки ще можна доїхати, а далі я б вам не радила".

Знову й знову телефонували до Знам'янки, а потім до Києва. Й нарешті з'ясували, що тренінг відбудеться таки в Знам'янці.

У Черкасах же на ту пору такий густий сніг падав, що світу білого не було видно. Нас же двох радувало те, що врешті-решт додзвонилися й знаємо точну адресу тренінгу: Знам'янка, редакція газети.

Розповідати про те, як ми добиралися до Знам'янки справа довга й невдячна. Так само, як і їхати куди-небудь в таку негоду. Добиралися до Знам'янки "перекладними". І коли побачили, що не встигаємо до початку тренінгу, дуже засмутилися, але не наша вина, що зі станції Тараса Шевченка довго не було транспорту.

Бачачи, що запізнюємось, у Знам'янці ввіймали таксі й помчалися до редакції місцевої газети "Знам'янські вісті". На ганку нас зустрів чоловік (як потім виявилось, фотокореспондент). Привіталися. Запитали, де проходить тренінг.

? Це не тут, - мовив. - А в приміщенні дитячої районної бібліотеки. Я вас проведу.

Від редакції до бібліотеки не йшли, а летіли.

Передихнули аж тоді, коли зайшли до приміщення бібліотеки.

Найдужче, певно, зраділа Аня Войніч, яка спокійно і без паніки почала сама вести тренінг. Зробила вступ, а також провела вправи "Правила" (де одним з перших пунктів, до речі, є: приходити вчасно), "Знайомство" й "Очікування".

Коли ми ввійшли до зали, де проходив тренінг, привіталися, пояснили причину затримки і попросили вибачення, що не прибули рівно на десяту. В прискореному темпі провели ще раз вправу "Знайомство" й одразу ж розвісили чисті аркуші для запису при проведенні вправ. І закипіла робота. Пишу "ЗАКИПІЛА", бо так і було. Не пригадую раніше такого завзяття. Може, це від почуття несамовільної провини, а може й для того, аби переконати себе і всіх, що тринадцяте число та ще й у п'ятницю - не таке вже й погане число.

Вправа на ідентифікацію належності до групи пройшла бурхливо і цікаво. Цікаво тому, що серед дев'ятнадцяти учасників було вісімнадцять жінок і один чоловік. Чоловіки, якщо вони трапляються на наших тренінгах, завжди вносять якісь несподівані думки й міркування, а то, часом і новий настрій. Бо коли чуєш лише ідентифікаційні визначення учасниць: "Я - жінка, українка, мати, господиня, сестра, дружина, директорка школи...", то отакі визначення: "Я - чоловік, батько, годувальник родини, оборонець" налаштовують на роздуми, що світ розмаїтий і не такий вже простий, як здавалося.

Коли присутність чоловіків на тренінгу з жіночого лідерства завжди є підмогою, то цього разу при проходженні вправи "Перший досвід дискримінації" спрацювала роль певного гальма. Зрозуміло, що всі учасниці живуть в одному місті, стикаються інколи в сфері побуту, відпочинку, а часом і роботи. Тому-то, хоча й було сказано на початках, що все сказане на тренінгу - конфіденційне, жінки не могли бути відвертими до кінця. Їм здавалося, що вони стануть в очах присутнього чоловіка слабкодушкими лише тому, що колись ще в дитинстві зазнали дискримінації. А одна молода жінка (як потім виявилось - розлучена) взагалі була вороже налаштована проти чоловіків: "А для чого вони взагалі потрібні? Без них краще. А від них - самі неприємності. Он амазонки як добре жили, а все тому, що без чоловіків". Зазначу, що після цих слів потрібна була якась розминка, добре слово, аби цей єдиний присутній чоловік не образився і щоб усі знову налаштувалися на гарний лад.

На вправі "Типи праці" дискусія жінок ледь не "з'їхала" в якесь непотрібне русло суперечок. Я й сама розумію, що нині дуже важко знайти роботу та ще й таку, що була б до душі і забезпечувала матеріально. Тому саме при обговоренні цієї вправи жінкам захотілося вилити душу і власний смуток з приводу суцільного безробіття. Довелося нагадувати правило позитивності й приступати до вправи "Гендер - Стать".

А от вправа "Асоціації зі словом "лідерство" спонукала усіх без винятку замислитися й дійти висновку, що нині просто необхідно бути лідером: аби вижити, аби посісти активну життєву позицію, бути впевненою в собі і бачити, що ти не осторонь життя.

Уже згодом після тренінгу я зрозуміла, що пані Валентина Шаповал (жіноча організація "Берегиня") з Іванківців зробила замовлення на тренінг для інтелігенції міста Знам'янки. Бо серед учасників - зав. міським відділом у справах сім'ї та молоді Ольга Заточна. Директор міського центру "Соціальна служба молоді" Наталя Максименко, інспектор відділу культури Людмила Дронік, редактор міської газети "Знам'янські вісті", керівник міського Ресурсного центру Анатолій Заграєнко, зав. соціально-економічним відділом газети "Знам'янські вісті" Ольга Плешкова, методист театрального жанру районного будинку культури Світлана Стриженко. Були ще бібліотекарки і жінки з юридичного відділу райдержадміністрації, з бухгалтерії райвідділу...

Ось що засвідчують анкети про тренінг:

ЧИ ЗМІНИЛИСЯ ВИ ПІД ЧАС ТРЕНІНГУ?

? так, з'явилися нові ідеї;

? нові думки про жіночі організації;

ЩО ВИ ДІЗНАЛИСЯ ПРО СЕБЕ ПРОТЯГОМ ТРЕНІНГУ?

? що я є лідер;

- ? я можу бути лідером;
- ? я - індивідуальність;
- ? змінилися погляди внутрішні;
- ? про риси характеру, мені притаманні і що я можу бути лідером;
- ? чимало невідомого з питань гендерної рівності;
- ? загальновідомі речі, про які й не думала. Про те, що я багато можу і вже чогось досягла;
- ? утвердилася в своїй комунікабельності;

Серед побажань переважають такі:

- "Якби проводилося більше таких тренінгів і вирішувалося більше жіночих проблем" ;
- "Проводити частіше тренінги, вирішувати глобальніше наболілі питання";
- "Більше таких заходів, з жіночими проблемами";
- "Провести ще кілька таких тренінгів у Знам'янці";
- "Більше проводити такі тренінги, аби якнайбільше жінок знали, що їхні проблеми можна вирішити!";
- "Величезна подяка Жіночому Консорціуму за організований тренінг";
- "Щиро дякую організаторам. Приїжджайте, просвіщайте, пробуджуйте наших мужніх жінок. Виводьте їх в лідерство".

Серед негативних моментів усно було відзначено, що замале приміщення для проведення тренінгу (приміщення досить-таки просторе, але заставлене стелажками і столами, а нам потрібен був простір);

Ще зауважили, що люди спочатку з недовірою віднеслися до тренінгу;

Жінкам кортіло вирішити наболілі власні проблеми, а тут тренерки весь час повертають їх в русло тренінгу. Їм хотілося поговорити одразу про все: і про роботу, і про родину, і про нинішній тяжкий час, і про несправедливості, які найчастіше чатують на жінок.

Та врешті-решт усі погодилися, що ми на цьому тренінгу не вирішимо всі наболілі питання й тоді нас запитали: "Коли ви ще приїдете? Які у вас є нові програми тренінгів?"

Розставалися ми як давні добрі друзі.

Наостанок хочу подякувати Ані Войніч, яка не розгубилася і сміливо почала вести тренінг. Вдячна я також Вікторії Кузьміній за творчу співпрацю.

Тринадцяте число листопада у п'ятницю не завадило нам провести цей тренінг у Знам'янці. І в цьому я бачу добрий знак.

Шановні подруги і друзі!

Просимо вас заповнити цю анкету самим та поширити її всім іншим, хто читає наш "Діалог різноманітностей".

- 1? Як довго ви отримуєте "ДР"?
- 2? Чи пригадуєте ви яким чином отримали його вперше?
- 3? Коли і від кого ви отримуєте "ДР"?
- 4? Чи отримуєте ви "ДР" постійно чи випадково?
- 5? Які розділи найбільше вам допомагають в праці, громадській діяльності, житті?
- 6? Які саме публікації вам допомогли в праці, громадській діяльності, житті?
- 7? Чи можете навести конкретні випадки?

8? Яких розділів бракує у віснику?

9? Які розділи можна не друкувати?

10? Який конкретний матеріал для “ДР” можете запропонувати ви?

11? Чи є у вас пропозиції щодо зміни формату, часу виходу, обсягу тощо?

12? Чи варто його видавати надалі?

13? Інші пропозиції, зауваження, думки.

Дякуємо і чекаємо на оперативну відповідь!

Наша адреса:

252033 Київ

Саксаганського, 12А/11

факс: 044 227 0704

Досьє

Чому можлива і потрібна співпраця неурядових організацій з державним сектором:

- ? Часто НУО та державні структури надають послуги одній і тій самій групі суспільства; вони піднімають і вирішують питання, які торкаються інтересів саме такої окремої групи.
- ? На місцевому рівні, для досягнення більшої ефективності у вирішенні того чи того питання можна швидше знайти спільну мову.
- ? Певні завдання можуть бути обтяжливими для місцевої влади, і вони схильні доручати їх виконання неурядовим організаціям.
- ? Значна кількість державних службовців у свій вільний час працюють для неурядових організацій.

Громадські організації завжди стоять на сторожі інтересів більших чи менших груп суспільства

Які складнощі виникають на шляху до співпраці?

- ? Бюрократичність влади.
- ? Хаотична “антибюрократичність” громадських організацій.
- ? Брак довіри.
- ? Небажання обох сторін схилитися до компромісу.
- ? Відсутність практичних угод, тобто відсутність гарантій, чітко визначених термінів виконання завдання, а також розподілу обов’язків та реально відповідальних осіб за виконання тих чи інших завдань.
- ? Ускладнення щодо опрацювання довгострокових планів через обмеження часом компетенції однієї з сторін (вибори).

Неурядовий сектор – це:

- ? Незалежність окремих організацій
- ? Спрощена, неієрархічна структура
- ? Різні джерела фінансування
- ? Швидке реагування на потреби дня
- ? Порівняно відсутність адміністративних обмежень
- ? Гнучкість у застосуванні методів

Державний сектор – це:

- ? Залежність від вищих органів
- ? Ієрархічна структура
- ? Постійне джерело фінансування
- ? Консерватизм в реагуванні на потреби дня
- ? Законодавчі та адміністративні обмеження діяльності
- ? Обмежена гнучкість у застосуванні нових робочих методів